GENERALINIO ADVOKATO
ANTHONY MICHAEL COLLINS IŠVADA,
pateikta 2024 m. birželio 6 d.[1]

Byla C-264/23

Booking.com BV,
Booking.com (Deutschland) GmbH
prieš
25hours Hotel Company Berlin GmbH,
Aletto Kudamm GmbH,
Air-Hotel Wartburg Tagungs- & Sporthotel GmbH,
Andel's Berlin Hotelbetriebs GmbH,
Angleterre Hotel GmbH & Co. KG,
Atrium Hotelgesellschaft mbH,
Azimut Hotelbetrieb Köln GmbH & Co. KG,
Barcelo Cologne GmbH,
Business Hotels GmbH,
Cocoon München GmbH,
DJC Operations GmbH,
Dorint GmbH,
Eleazar Novum GmbH,
Empire Riverside Hotel GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Fischen GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Nesselwang GmbH & Co. KG,
Explorer Hotel Schönau GmbH & Co. KG,
Fleming's Hotel Management und Servicegesellschaft mbH & Co. KG,
G. Stürzer GmbH Hotelbetriebe,
Hotel Bellevue Dresden Betriebs GmbH,
Hotel Europäischer Hof W.A.L. Berk GmbH & Co KG,
Hotel Hafen Hamburg. Wilhelm Bartels GmbH & Co. KG,
Hotel John F GmbH,
Hotel Obermühle GmbH,
Hotel Onyx GmbH,
Hotel Rubin GmbH,
Hotel Victoria Betriebs- und Verwaltungs GmbH,
Hotel Wallis GmbH,

[1] Originalo kalba: anglų.

i31 Hotel GmbH,
IntercityHotel GmbH,
ISA Group GmbH,
Kur-Cafe Hotel Allgäu GmbH,
Lindner Hotels AG,
M Privathotels GmbH & Co. KG,
Maritim Hotelgesellschaft mbH,
MEININGER Shared Services GmbH,
Oranien Hotelbetriebs GmbH,
Platzl Hotel Inselkammer KG,
prize Deutschland GmbH,
Relexa Hotel GmbH,
SANA BERLIN HOTEL GmbH,
SavFra Hotelbesitz GmbH,
Scandic Hotels Deutschland GmbH,
Schlossgarten Hotelgesellschaft mbH,
Seaside Hotels GmbH & Co. KG,
SHK Hotel Betriebsgesellschaft mbH,
Steigenberger Hotels GmbH,
Sunflower Management GmbH & Co. KG,
The Mandala Hotel GmbH,
The Mandala Suites GmbH,
THR Hotel am Alexanderplatz Berlin Betriebs- und Management GmbH,
THR III Berlin Prager-Platz Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR München Konferenz und Event Hotelbetriebs- und Management GmbH,
THR Rhein/Main Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
THR XI Berlin Hotelbetriebs- und Beteiligungsgesellschaft mbH,
THR XXX Hotelbetriebs- und Beteiligungs-GmbH,
Upstalsboom Hotel + Freizeit GmbH & Co. KG,
VI VADI HOTEL Betriebsgesellschaft mbH & Co. KG,
Weissbach Hotelbetriebsgesellschaft mbH,
Wickenhäuser & Egger AG,
Wikingerhof GmbH & Co. KG,
Hans-Hermann Geiling, Hotel Präsident,
Karl Herfurtner, Hotel Stadt München eK

(*Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Konkurencija – Įmonių susitarimai – Internetinės viešbučių rezervavimo platformos su viešbučiais sudarytos sutartys – Kainų pariteto sąlygos – SESV 101 straipsnis – Pagalbiniai apribojimai – Bendroji išimtis – Vertikalieji susitarimai – Reglamentas (ES) Nr. 330/2010 – Rinkos apibrėžimas“

I. Įvadas

1. Šioje byloje Teisingumo Teismas turi atsakyti į du naujus ir svarbius klausimus, kylančius taikant konkurencijos teisę skaitmeninėms rinkoms. Ar plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos yra pagalbinis apribojimas, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį? Kokie teisiniai principai taikomi apibrėžiant atitinkamą produkto rinką, kiek tai susiję su dvišalėmis skaitmeninėmis platformomis, kaip antai *Booking.com*?

II. Ginčas pagrindinėje byloje, prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

2. 1996 m. Nyderlanduose įsteigta įmonė *Booking.com BV* valdo internetinę viešbučių rezervavimo platformą [2] tuo pačiu pavadinimu. *Booking.com* veikia kaip tarpininkė tarp viešbučių paslaugų teikėjų ir galutinių vartotojų. Ji nenustato kainos, už kurią viešbučių kambariai siūlomi per jos platformą. Galutiniai vartotojai nemoka mokesčio už naudojimąsi *Booking.com*. Kai galutinis vartotojas atlieka rezervaciją per *Booking.com*, viešbučiai šiai platformai sumoka komisinį atlyginimą. Galutiniai vartotojai gali rezervuoti viešbučių kambarius tiesiogiai viešbučiuose (telefonu, el. paštu arba viešbučių interneto svetainėse) arba per fizinę kelionių agentūrą. *Booking.com* per savo platformą siūlo daugiau kaip 1,2 mln. viešbučių kambarių visame pasaulyje.

3. 2006 m. *Booking.com* atėjus į Vokietijos rinką, rezervuoti viešbučius internetu nebuvo įprasta ir dauguma kambarių buvo rezervuojama tiesiogiai viešbučiuose. Vokietijoje veikė kitos IKA, įskaitant *Hotel Reservation Service Robert Ragge GmbH* (toliau – HRS) ir *Expedia Inc*. Tos IKA į savo sutartis su viešbučiais įtraukdavo plačias kainų pariteto sąlygas. Tokios sąlygos neleido viešbučiams siūlyti kambarių mažesne kaina per savo tiesioginio pardavimo kanalus ir visus kitus pardavimo kanalus, įskaitant konkuruojančias IKA.

4. 2010 m. *Bundeskartellamt* (Federalinė konkurencijos tarnyba, Vokietija) pradėjo tyrimą dėl HRS dėl šios taikomų plačių kainų pariteto sąlygų. 2013 m. gruodžio 20 d. ji priėmė sprendimą, jame konstatavo, kad plačios kainų pariteto sąlygos, įtrauktos į HRS su viešbučiais sudarytas sutartis, pažeidžia SESV 101 straipsnį ir atitinkamą Vokietijos teisės nuostatą (toliau – sprendimas dėl HRS). 2013 m. Federalinė konkurencijos tarnyba taip pat pradėjo tyrimą dėl *Booking.com* dėl šios į sutartis įtraukiamų plačių kainų pariteto sąlygų.

5. 2015 m. sausio 9 d. sprendimu *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas, Vokietija) atmetė skundą, kuriuo buvo prašoma panaikinti sprendimą dėl HRS (toliau – teismo sprendimas dėl HRS). HRS šio sprendimo neapskundė ir jis įsiteisėjo.

6. 2015 m. liepos mėn. *Booking.com*, pasikonsultavusi su Prancūzijos, Italijos ir Švedijos konkurencijos institucijomis, atsisakė plačių kainų pariteto sąlygų, kurias iki tol įtraukdavo į visas savo sutartis. Ji pakeitė tas sąlygas siauromis kainų pariteto sąlygomis. Pagal jas viešbučiai negali siūlyti kambarių mažesne kaina per savo tiesioginio pardavimo kanalus.

7. 2015 m. gruodžio 22 d. Federalinė konkurencijos tarnyba nusprendė, kad siauros kainų pariteto sąlygos prieštarauja SESV 101 straipsniui ir atitinkamai Vokietijos teisės nuostatai (toliau – sprendimas dėl *Booking.com*). Ji konstatavo, kad tokios sąlygos riboja konkurenciją apgyvendinimo viešbučiuose paslaugų rinkoje ir praktiškai platformų viešbučiams teikiamų

[2] Internetinės viešbučių rezervavimo platformos dažnai apibūdinamos kaip „internetinės kelionių agentūros“ (toliau – IKA) ir jos taip vadinamos šioje išvadoje.

internetinių tarpininkavimo paslaugų rinkoje[3]. Dėl didelės *Booking.com* užimamos atitinkamos rinkos dalies šioms sąlygoms nebuvo taikoma išimtis pagal 2010 m. balandžio 20 d. Komisijos reglamentą (ES) Nr. 330/2010 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims[4] (toliau – senasis VSBIR). Taip pat nebuvo tenkinamos individualiosios išimties taikymo pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį sąlygos.

8. 2019 m. birželio 4 d. sprendime *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas) konstatavo, kad siauromis kainų pariteto sąlygomis ribojama konkurencija, tačiau jos būtinos siekiant išvengti piktnaudžiavimo. Šios sąlygos neleidžia viešbučiams naudotis *Booking.com* siekiant rasti klientų ir vėliau juos skatinti atlikti rezervacijas tiesiogiai viešbučiuose. *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas) padarė išvadą, kad tokios sąlygos yra pagalbiniai apribojimai, nepažeidžiantys SESV 101 straipsnio 1 dalies. Taigi jis panaikino sprendimą dėl *Booking.com*.

9. 2021 m. gegužės 18 d. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) panaikino šį sprendimą ir paliko galioti sprendimą dėl *Booking.com*. Jis konstatavo, kad siauros kainų pariteto sąlygos riboja konkurenciją apgyvendinimo viešbučiuose paslaugų rinkoje. Šioms sąlygoms netaikoma išimtis pagal senąjį VSBIR ir jos nėra pagalbiniai apribojimai. Siaurų kainų pariteto sąlygų konkurenciją skatinančio ir ribojančio poveikio palyginimą reikia atlikti kiekvieną iš jų individualiai analizuojant pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį. *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) padarė išvadą, kad tokios sąlygos nėra objektyviai būtinos pagrindinei veiklai vykdyti, nes neįrodyta, kad, jų nesant, kiltų pavojus *Booking.com* pelningumui.

10. 2020 m. asociacija *Hotelverband Deutschland (IHA) eV*, atstovaujanti daugiau nei 2 600 viešbučių, pareiškė *Booking.com* ieškinį dėl žalos atlyginimo *Landgericht Berlin* (Berlyno apygardos teismas, Vokietija).

11. 2020 m. spalio 23 d. *Booking.com* kreipėsi į *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai), prašydama pripažinti, kad jos kainų pariteto sąlygos nepažeidžia SESV 101 straipsnio. Toje byloje 62 Vokietijos viešbučiai pareiškė priešieškinį *Booking.com* dėl žalos, padarytos pažeidus SESV 101 straipsnį, atlyginimo (toliau – priešieškinį pareiškę viešbučiai). Tas teismas nagrinėja ginčą dėl dviejų pagrindinių teisinių klausimų.

12. Pirma, ar kainų pariteto sąlygos yra pagalbinis apribojimas, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį? *Booking.com* tvirtina, kad plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos yra pagalbiniai apribojimai, nes neleidžia viešbučiams naudotis jos paslaugomis už jas nemokant ir taip užkerta kelią piktnaudžiavimui. Priešieškinį pareiškę viešbučiai teigia, kad šių sąlygų panaikinimas 2016 m. neturėjo pastebimo neigiamo poveikio *Booking.com* veiklai, o tai rodo ribotą piktnaudžiavimo riziką.

[3] Federalinė konkurencijos tarnyba nurodė, kad viešbučiai nebuvo motyvuoti siūlyti kambarius mažesnėmis kainomis per kitas IKA. *Booking.com* nustatytos siauros kainų pariteto sąlygos veikė taip, kad tie kambariai per tiesioginius viešbučių pardavimo kanalus turėjo būti siūlomi didesne kaina, kad atitiktų *Booking.com* siūlomą kainą.

[4] OL L 102, 2010, p. 1. Senojo VSBIR 2 straipsnio 1 dalyje buvo skelbiama, kad, remiantis SESV 101 straipsnio 3 dalimi ir atsižvelgiant į šio reglamento nuostatas, SESV 101 straipsnio 1 dalis netaikoma vertikaliesiems susitarimams tada, kai tokiuose susitarimuose numatyta vertikaliųjų apribojimų. Ši išimtis buvo taikoma su sąlyga, kad tiekėjo rinkos dalis neviršija 30 % atitinkamos rinkos, kurioje jis parduoda sutartyje nurodytas prekes ar paslaugas, ir pirkėjo rinkos dalis neviršija 30 % atitinkamos rinkos, kurioje jis pirko tas prekes ar paslaugas (senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalis). Senasis VSBIR buvo pakeistas 2022 m. gegužės 10 d. Komisijos reglamentu (ES) 2022/720 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo tam tikrų rūšių vertikaliesiems susitarimams ir suderintiems veiksmams (OL L 134, 2022, p. 4; toliau – naujasis VSBIR).

13. Be to, *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) pažymi, kad skiriasi nuomonės dėl kainų pariteto sąlygų vertinimo, kaip matyti iš skirtingų Federalinės konkurencijos tarnybos ir *Oberlandesgericht Düsseldorf* (Diuseldorfo aukštesnysis apygardos teismas) pozicijų. Jis priduria, kad Belgijos, Prancūzijos, Italijos ir Austrijos nacionalinės teisės aktai draudžia taikyti plačias ir siauras kainų pariteto sąlygas.

14. Antra, *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) pažymi, kad jeigu kainų pariteto sąlygos nėra pagalbiniai apribojimai, siekiant išsiaiškinti, ar taikomas senasis VSBIR, būtina apibrėžti atitinkamą produkto rinką. Jis pažymi, kad pagal senąjį Komisijos pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslams [5], siekiant apibrėžti atitinkamą produkto rinką, būtina išnagrinėti paklausos ir pasiūlos pakeičiamumą [6].

15. *Booking.com* tvirtina, kad atitinkama produkto rinka yra apgyvendinimo viešbučiuose platinimo ir rezervavimo rinka, kuri yra dvišalė rinka. Viešbučiams ir galutiniams vartotojams įvairūs internetiniai ir neinternetiniai platinimo kanalai yra pakeičiami, taigi jie priskiriami tai pačiai atitinkamai produkto rinkai. Pagal *Booking.com* užsakytą ekonominę ataskaitą 62 % Vokietijos galutinių vartotojų 2014 m. ieškodami apgyvendinimo viešbučiuose naudojosi nuo dviejų iki keturių interneto svetainių. Iš galutinių vartotojų, kurie ieškojo apgyvendinimo viešbučiuose per IKA, 46 % taip pat naudojosi metapaieškos sistemomis. 2015 m. 60 % viešbučių rezervacijų buvo atlikta ne internetu.

16. Vis dėlto priešieškinį pareiškę viešbučiai tvirtina, kad IKA veikia atskiroje produkto rinkoje, nes jos teikia paieškos, palyginimo ir rezervavimo paslaugas. Taigi viešbučių paslaugų platinimas ne internetu ir viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai nepriskiriami tai pačiai atitinkamai produkto rinkai.

17. *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) teigia, kad atrodo, jog yra prieštaravimas tarp argumento, jog viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai sudaro atskirą produkto rinką, ir teiginio, kad siauros kainų pariteto sąlygos riboja konkurenciją tarp IKA, kaip antai *Booking.com*, ir viešbučių tiesioginio pardavimo kanalų. Jis taip pat pažymi, kad atrodo, jog 2011 m. gegužės 30 d. Komisijos sprendimas C(2011) 3913 *final* (byla Nr. COMP/M.6163 – AXA / PERMIRA / OPODO / GO VOYAGES / EDREAMS), kuriame buvo konstatuota, jog atitinkama produkto rinka apima lėktuvo bilietų platinimą internetu per IKA ir oro transporto bendrovių interneto svetaines, patvirtina *Booking.com* poziciją.

18. Pagal 2020 m. gruodžio 18 d. Konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais dėl Pranešimo dėl rinkos apibrėžimo vertinimo santrauką (toliau – Konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais santrauka) [7] ekonominėje literatūroje ir konkurencijos institucijų sprendimų priėmimo praktikoje nėra bendro sutarimo dėl daugiašalių rinkų apibrėžimo. Vyksta diskusija dėl to, ar jas reikia apibrėžti kaip kelias atitinkamas rinkas (po vieną kiekvienai platformos šaliai), ar kaip bendrąją rinką (apimančią visas platformos šalis) [8].

[5] OL C 372, 1997, p. 5; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 155.

[6] Pakeistas naujuoju Komisijos pranešimu dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams (OL C C/2024/1645; toliau – naujasis Pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo).

[7] Ares(2020)7730543.

[8] Konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais santrauka, p. 8. Nors *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) remiasi Komisijos tarnybų darbiniu dokumentu „1997 m. gruodžio 9 d. Komisijos pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Bendrijos konkurencijos teisės tikslais įvertinimas“ (2021 m. liepos 12 d. SWD(2021) 199 *final*; toliau – Komisijos tarnybų darbinis dokumentas), kuriame padaryta panaši išvada (žr. p. 54), tikslią citatą galima rasti Konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais santraukoje.

19. Esant šioms aplinkybėms, *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [plačios ir siauros kainų pariteto] sąlygos, atsižvelgiant į SESV 101 straipsnio 1 dalį, laikytinos pagalbiniu apribojimu?

2. Kaip pagal Reglamentą [Nr. 330/2010] turi būti nustatoma atitinkama rinka, kai sandoriai sudaromi kelionių agentūros internetinėje platformoje, kurioje apgyvendinimo įstaigos siūlo kambarius ir gali užmegzti kontaktą su keliautojais, o šie platformoje gali rezervuoti kambarį?“

20. *Booking.com*, priešieškinį pareiškę viešbučiai, Vokietijos, Graikijos, Ispanijos, Austrijos vyriausybės ir Europos Komisija pateikė rašytines pastabas. Per 2024 m. vasario 29 d. posėdį buvo išklausyti *Booking.com*, priešieškinį pareiškę viešbučiai, Vokietijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija, jie taip pat atsakė į Teisingumo Teismo užduotus klausimus.

III. Vertinimas

A. Priimtinumas

21. Priešieškinį pareiškę viešbučiai ir Vokietijos vyriausybė ginčija prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą.

22. Pirma, jie teigia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas, nes neatitinka Teisingumo Teismo procedūros reglamento 94 straipsnio reikalavimų. Prašyme nenurodytos visos svarbios faktinės aplinkybės, t. y. kad sprendime dėl *Booking.com* ir sprendime dėl HRS buvo išnagrinėti abu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo keliami klausimai. Vokietijos teismai paliko tuos sprendimus galioti ir jie įsiteisėjo. Priešieškinį pareiškę viešbučiai mano, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra saistomas tuose sprendimuose padarytų išvadų, o Vokietijos vyriausybė teigia, kad tie sprendimai yra bent jau padaryto pažeidimo *prima facie* įrodymai.

23. Antra, priešieškinį pareiškę viešbučiai tvirtina, kad klausimai visiškai hipotetiniai, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas yra saistomas Vokietijos teismų priimtų sprendimų. Vokietijos vyriausybė taip pat mano, kad klausimai nebūtini, nes sprendimas dėl *Booking.com* ir sprendimas dėl HRS, kuriuos Vokietijos teismai paliko galioti, išsklaido bet kokias abejones dėl Sąjungos teisės aiškinimo.

24. Trečia, klausimai nepriimtini, nes susiję ne su Sąjungos teisės aiškinimu, o veikiau su jos taikymu. Neįmanoma atsakyti į klausimą, ar plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos yra pagalbiniai apribojimai, vertinant abstrakčiai ir jų nesiejant su faktinėmis, teisinėmis bei ekonominėmis aplinkybėmis, kurioms esant jos taikomos. Atitinkamos produkto rinkos apibrėžimas nėra teisinė sąvoka, o veikiau reikalauja faktinio vertinimo.

25. Pagal suformuotą jurisprudenciją SESV 267 straipsnyje numatytas procesas yra Teisingumo Teismo ir nacionalinių teismų bendradarbiavimo priemonė, suteikianti Teisingumo Teismui galimybę pateikti nacionaliniams teismams Sąjungos teisės išaiškinimą, būtiną sprendimams pastarųjų teismų nagrinėjamose bylose priimti. Vykdant tokį bendradarbiavimą, tik bylą nagrinėjantis nacionalinis teismas, atsakingas už sprendimo priėmimą, turi įvertinti tai, ar jo sprendimui priimti būtinas prejudicinis sprendimas, ir Teisingumo Teismui pateikiamų klausimų

svarbą. Todėl iš principo Teisingumo Teismas turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Sąjungos teisės išaiškinimu [9].

26. Darytina išvada, kad nacionalinio teismo pateiktiems klausimams dėl Sąjungos teisės išaiškinimo, atsižvelgiant į jo paties nurodytą teisinį pagrindą ir faktines aplinkybes, kurių tikslumo Teisingumo Teismas neprivalo tikrinti, taikoma svarbos prezumpcija. Teisingumo Teismas gali atmesti nacionalinio teismo pateiktą prašymą tik jeigu akivaizdu, kad prašomas Sąjungos teisės išaiškinimas visiškai nesusijęs su pagrindinėje byloje nagrinėjamo ginčo aplinkybėmis ar dalyku, jeigu problema hipotetinė arba Teisingumo Teismas neturi informacijos apie faktines ir teisines aplinkybes, būtinos tam, kad naudingai atsakytų į jam pateiktus klausimus [10].

27. Kiek tai susiję su pirmuoju prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumu grindžiamu prieštaravimu, nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą pateikta pakankamai faktinės, teisinės ir procesinės informacijos tam, kad Teisingumo Teismas galėtų atsakyti į iškeltus klausimus. Joje, be kita ko, pateikta informacijos apie sprendimą dėl HRS, sprendimą dėl *Booking.com* ir Vokietijos teismų vėliau priimtus sprendimus dėl tų sprendimų.

28. Dėl tų sprendimų ir Vokietijos teismų vėliau priimtų sprendimų svarbos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamai bylai pažymėtina, kad į 2014 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/104/ES dėl tam tikrų taisyklių, kuriomis reglamentuojami pagal nacionalinę teisę nagrinėjami ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl valstybių narių ir Europos Sąjungos konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo, atlyginimo [11] materialinę taikymo sritį patenka tik ieškiniai dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos taisyklių pažeidimo. Ji netaikoma kitų rūšių ieškiniams dėl konkurencijos teisės nuostatų pažeidimo [12], kaip antai ieškiniams, kuriais prašoma konstatuoti, kad pažeidimo nebuvo padaryta, jeigu tokius ieškinius galima pareikšti pagal nacionalinę teisę. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad *Booking.com* prašo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pripažinti, kad jos kainų pariteto sąlygos nepažeidė konkurencijos taisyklių, o priešieškinį pareiškę viešbučiai tame teisme reikalauja, kad *Booking.com* atlygintų žalą. Dėl šio priešieškinio prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjama byla patenka į Direktyvos 2014/104 materialinę taikymo sritį.

29. Pagal Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 1 dalį nacionalinės konkurencijos institucijos sprendime arba apeliacinės instancijos teismo sprendime konstatuotas konkurencijos teisės pažeidimas turi būti laikomas neginčijamai nustatytu nagrinėjant ieškinį dėl žalos atlyginimo, pareikštą tos valstybės narės teismuose [13]. Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalyje reglamentuojama šioje byloje nagrinėjama situacija. Kai valstybės narės teismuose pareiškiamas ieškinys dėl žalos, patirtos dėl konkurencijos teisės pažeidimo, atlyginimo, tie teismai turi atsižvelgti į kitoje valstybėje narėje priimtus galutinius sprendimus kaip į konkurencijos teisės pažeidimo *prima facie* įrodymą, neribodami galimybės pateikti priešingų įrodymų [14]. Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nėra saistomas sprendime dėl

[9] 2016 m. gruodžio 8 d. Sprendimas *Eurosaneamientos ir kt.* (C-532/15 ir C-538/15, EU:C:2016:932, 26 ir 27 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

[10] Ten pat, 28 punktas.

[11] OL L 349, 2014, p. 1.

[12] 2023 m. balandžio 20 d. Sprendimas *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2023:298, 31 punktas).

[13] Ten pat, 38 ir 43 punktai.

[14] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato G. Pitruzzella išvadą byloje *Repsol Comercial de Productos Petrolíferos* (C-25/21, EU:C:2022:659, 107 punktas).

Booking.com, sprendime dėl HRS arba Vokietijos teismų vėliau priimtuose sprendimuose padarytų išvadų. Tai, kad šie sprendimai gali būti pažeidimo *prima facie* įrodymas, nereiškia, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas.

30. Antrasis prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumu grindžiamas prieštaravimas gali būti atmestas dėl panašių priežasčių. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimai nėra hipotetiniai, nes pirma nurodyti sprendimai jo nesaisto. Šių sprendimų buvimas taip pat nereiškia, kad Teisingumo Teismui nebūtina atsakyti į prejudicinius klausimus, nes Teisingumo Teismas pateikia galutinį Sąjungos teisės išaiškinimą [15].

31. Galiausiai, vykstant SESV 267 straipsnyje numatytam procesui, Teisingumo Teismas nėra įgaliotas taikyti Sąjungos teisės nuostatų konkrečios bylos faktinėms aplinkybėms – tai daro prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas. Vis dėlto Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas į bylos medžiagą, gali nacionaliniam teismui pateikti Sąjungos teisės išaiškinimą, kuris jam galėtų būti naudingas vertinant vienos ar kitos šios teisės nuostatos poveikį [16].

32. Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo iškelti klausimai susiję su Sąjungos teisės aiškinimu, t. y. su pagalbinių apribojimų sąvoka ir teisės principais, pagal kuriuos apibrėžiamos atitinkamos produktų rinkos, kuriose vykdo veiklą viešbučių sektoriuje veikiančios IKA.

33. Dėl šių priežasčių siūlau Teisingumo Teismui atmesti įvairius prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus.

B. Ginčo esmė

1. Pirmasis klausimas

– Šalių pastabos

34. Kiek tai susiję su plačiomis kainų pariteto sąlygomis, Komisija mano, kad sprendimas dėl HRS ir teismo sprendimas dėl HRS rodo, jog tokios sąlygos iš esmės prieštarauja SESV 101 straipsnio 1 daliai, nes riboja tiek IKA, tiek viešbučių tarpusavio konkurenciją. Taip yra, nepaisant to, kad *Booking.com* nebuvo tos bylos šalis, taigi netaikoma Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalis.

35. Dėl siaurų kainų pariteto sąlygų Komisija tvirtina, kad sprendimas dėl *Booking.com* ir vėlesnis *Bundesgerichtsthof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) sprendimas, kuriame padaryta išvada, kad tokios sąlygos riboja viešbučių ir IKA konkurenciją, pagal Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalį yra *prima facie* įrodymas, kad buvo padarytas konkurencijos teisės pažeidimas. Komisijos nuomone, nėra jokių duomenų, patvirtinančių tai, kad Vokietijos institucijų išvados dėl plačių ir siaurų kainų pariteto sąlygų būtų grindžiamos klaidinga teisine analize arba kad jos iškraipė įrodymus.

[15] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje 1/17 (*Europos Sąjungos ir Kanados IEPS*) (EU:C:2019:72, 116 punktas).

[16] 2019 m. lapkričio 19 d. Sprendimas *A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)* (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982, 132 punktas).

36. Komisijos nuomone, apribojimas turi būti laikomas pagalbiniu, jeigu tenkinamos dvi sąlygos. Pirma, apribojimas yra objektyviai būtinas vykdant pagrindinį sandorį, kuris būtų neįmanomas be pagalbinio apribojimo. Tas pagrindinis sandoris turi turėti teigiamą poveikį arba bent jau būti neutralus konkurencijos požiūriu. Antra, pagalbinis apribojimas turi būti proporcingas pagrindiniu sandoriu siekiamiems tikslams. Komisijos pastabose daugiausia dėmesio skiriama pirmajai iš šių sąlygų. Ji mano, kad šioje byloje nagrinėjama pagrindinė veikla, t. y. IKA internetinių tarpininkavimo paslaugų teikimas viešbučiams, turi teigiamą poveikį. Ji didina viešbučių konkurenciją ir leidžia galutiniams vartotojams ieškoti bei palyginti konkuruojančius viešbučių paslaugų pasiūlymus. Komisija priduria, kad atrodo, jog Vokietijos valdžios institucijos taikė tinkamą teisinį kriterijų, siekdamos nustatyti, ar kainų pariteto sąlygos yra objektyviai būtinos. Nors Komisija neturi savo vertinimu pakeisti nacionalinių konkurencijos institucijų ir nacionalinių teismų vertinimo nagrinėjant prašymus priimti prejudicinį sprendimą, nėra jokių duomenų, rodančių, kad, nenustačius kainų pariteto sąlygų, kiltų grėsmė *Booking.com* ekonominiam išlikimui. Net jeigu siauros kainų pariteto sąlygos gali būti naudingos siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, šį klausimą reikia išanalizuoti taikant SESV 101 straipsnio 3 dalį konkrečioms aplinkybėms [17].

37. Priešieškinį pareiškę viešbučiai, Vokietijos, Graikijos ir Austrijos vyriausybės teigia, kad kainų pariteto sąlygos gali būti laikomos pagalbiniais apribojimais tik tuo atveju, jeigu jos būtinos *Booking.com* ekonominiam gyvybingumui užtikrinti. Nepakanka įrodyti, kad *Booking.com* veikla gali būti mažiau pelninga. Jie mano, kad kainų pariteto sąlygos nėra pagalbiniai apribojimai, nes jos nėra objektyviai būtinos. Pirma, *Booking.com* nustatė kainų pariteto sąlygas praėjus keleriems metams po sėkmingo įėjimo į Vokietijos rinką. Antra, *Booking.com* ir toliau stiprino savo padėtį Vokietijos rinkoje po to, kai nustojo taikyti tokias sąlygas [18]. Trečia, *Booking.com* teigia, kad nors daugelis viešbučių nesilaikė kainų pariteto sąlygų, ji nesiėmė veiksmų joms priverstinai įvykdyti.

38. Priešieškinį pareiškę viešbučiai ir Graikijos vyriausybė taip pat tvirtina, kad kainų pariteto sąlygos yra neproporcingos, nes *Booking.com* savo teisėtus komercinius interesus galėtų apsaugoti kitomis priemonėmis. Pavyzdžiui, ji galėtų imti iš viešbučių skelbimo mokestį arba reikalauti iš galutinių vartotojų mokėti mokestį už spustelėjimą (angl. *pay per click*).

39. Vokietijos ir Graikijos vyriausybės mano, kad plačios kainų pariteto sąlygos yra neleistini apribojimai pagal naujojo VSBIR 5 straipsnio 1 dalies d punktą. Iš tos nuostatos matyti, kad tokios sąlygos nėra pagalbiniai apribojimai ir kad norint nustatyti, ar jos suderinamos su konkurencijos teise, reikia atlikti individualų vertinimą pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį. Vis dėlto siauros kainų pariteto sąlygos gali patekti į naujojo VSBIR taikymo sritį, jeigu laikomasi rinkos dalies ribų ir kitų taikytinų sąlygų.

40. Ispanijos vyriausybė siūlo kitokį plačių ir siaurų kainų pariteto sąlygų vertinimą. Kadangi plačios kainų pariteto sąlygos turi itin žalingą poveikį konkurencijai, jos yra konkurencijos ribojimas dėl tikslo, taigi turėtų būti laikomos griežtais apribojimais, kaip tai suprantama pagal naujojo VSBIR 4 straipsnį. Ir atvirkščiai – pagal naująjį VSBIR siauroms kainų pariteto sąlygoms gali būti taikoma išimtis, jeigu aptariamos įmonės neviršija 30 % rinkos dalies ribų. Viršijus šias rinkos dalies ribas, būtina atskirai išnagrinėti, ar siauros kainų pariteto sąlygos yra suderinamos

[17] Graikijos vyriausybė taip pat teigia, kad pagalbinių apribojimų sąvokos, susijusios su SESV 101 straipsnio 1 dalies taikymu, nereikia painioti su išimties taikymu pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį.

[18] Austrijos vyriausybė priduria, kad, nepaisant nuo 2017 m. jos teritorijoje taikomo draudimo nustatyti kainų pariteto sąlygas (tai laikoma nesąžininga praktika), IKA toliau didino savo rinkos dalis Austrijoje.

su konkurencijos teise. Ispanijos vyriausybė neatmeta galimybės, kad tokiu atveju tokios sąlygos gali būti laikomos pagalbiniais apribojimais tiek, kiek jos būtinos siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui, jeigu nėra alternatyvių mažiau ribojančių priemonių šiam tikslui pasiekti.

41. *Booking.com* nurodo dvi priežastis, dėl kurių plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos yra pagalbiniai apribojimai. Pirma, kainų pariteto sąlygos buvo tiesiogiai susijusios su *Booking.com* ir viešbučių sudarytų pagrindinių sutarčių įgyvendinimu, o tai turėjo teigiamą poveikį konkurencijai ir suteikė naudos viešbučiams bei galutiniams vartotojams. Dėl *Booking.com* platformos viešbučiai tapo labiau matomi ir pasiekė daugiau galutinių vartotojų visame pasaulyje. Galutiniams vartotojams suteikiama prieiga prie platesnės viešbučių pasiūlos ir jie gali paprastai bei veiksmingai palyginti ir rezervuoti apgyvendinimo vietas. Platforma *Booking.com* padidino viešbučių konkurenciją, todėl galutiniams vartotojams sumažėjo kainos.

42. Antra, dėl didelių investicijų į platformos kūrimą, plėtrą ir reklamą kainų pariteto sąlygos buvo objektyviai būtinos siekiant apsaugoti *Booking.com* verslo modelį. Viešbučiai nemoka mokesčio už kambarių siūlymą platformoje *Booking.com*. Jie moka tik tada, kai klientas rezervuoja kambarį per *Booking.com* ir neatšaukia rezervacijos. Galutiniai vartotojai naudojasi *Booking.com* paslaugomis nemokamai. Kainų pariteto sąlygos buvo būtinos tam, kad viešbučiai negalėtų piktnaudžiauti reklamuodami savo kambarius platformoje *Booking.com* ir kartu bandydami išvengti rezervavimo mokesčio, siūlydami tuos pačius kambarius mažesnėmis kainomis kitais pardavimo kanalais. *Booking.com* tvirtina, kad: i) kainų pariteto sąlygos buvo tinkama priemonė jos verslo modelio sėkmei užtikrinti; ii) jomis buvo siekiama teisėto tikslo; ir iii) jos buvo mažiausiai ribojanti kovos su piktnaudžiavimu priemonė [19].

– *Analizė*

43. Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos, kurias IKA siekia nustatyti viešbučiams, kai įgyvendina savo veiklą, turi būti laikomos pagalbiniais apribojimais, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

44. Pagal Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti į sprendimą dėl *Booking.com* ir vėlesnius Vokietijos teismų sprendimus bent kaip į *prima facie* įrodymą, kad *Booking.com* siauromis kainų pariteto sąlygomis buvo pažeista konkurencijos teisė. Jeigu šalys pateiktų sprendimą dėl HRS, kuris nebuvo skirtas *Booking.com*, ir vėlesnį Vokietijos teismų sprendimą dėl jo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat galėtų juos vertinti kaip „bet kuriuos kitus įrodymus“, siekdamas nustatyti, ar *Booking.com* plačios kainų pariteto sąlygos pažeidė konkurencijos teisę. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nėra saistomas kitoje valstybėje narėje priimtų galutinių sprendimų, jeigu paaiškėja, kad šiuose sprendimuose padaryta teisės klaida arba akivaizdi vertinimo klaida, o tai turi išsiaiškinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

45. Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad jei SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimo principas netaikomas tam tikram sandoriui ar veiklai dėl jos neutralumo ar teigiamo poveikio konkurencijai, minėtas draudimas taip pat netaikomas vieno ar kelių šio sandorio ar

[19] *Booking.com* šiuo tikslu viešbučiams nenustatė išimtinumo įpareigojimų – tai būtų labiau ribojanti priemonė.

veiklos dalyvių komercinio savarankiškumo apribojimui, jeigu toks apribojimas objektyviai reikalingas vykdant minėtą sandorį ar veiklą ir yra proporcingas to sandorio arba veiklos tikslams [20].

46. Siekiant nustatyti, ar antikonkurenciniam ribojimui galima netaikyti SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatyto draudimo dėl to, kad jis yra pagalbinis antikonkurencinio pobūdžio neturinčio pagrindinio sandorio atžvilgiu, reikia išnagrinėti, ar, nesant aptariamo ribojimo, nebūtų įmanoma įvykdyti to sandorio. Aplinkybės, kad šis sandoris taptų sunkiau įvykdomas ar būtų mažiau pelningas nesant aptariamo ribojimo, nepakanka norint konstatuoti šio ribojimo objektyvų būtinumą, kurio reikalaujama tam, kad ribojimas būtų laikomas pagalbiniu. Jeigu būtų kitaip, pagalbiniai apribojimai apimtų tokius ribojimus, kurie nėra neišvengiamai būtini vykdant pagrindinį sandorį. Jeigu šiam rezultatui būtų pritarta, jis padarytų neigiamą įtaką SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatyto draudimo veiksmingumui [21]. Objektyvaus būtinumo kriterijus susijęs su klausimu, ar, nesant komercinio savarankiškumo ribojimo, pagrindinė operacija ar veikla, kuriai netaikomas SESV 101 straipsnio 1 dalyje nustatytas draudimas ir kurios atžvilgiu minėtas ribojimas yra antraeilis, gali būti neįvykdyta arba nebūti tęsiama [22].

47. Siekiant išvengti jurisprudencijoje nustatytų apribojimo priskyrimo prie pagalbinių pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį sąlygų ir būtinumo kriterijaus, kuris turi būti tenkinamas pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį tam, kad apribojimui būtų taikoma išimtis, susiejimo, objektyvus apribojimo būtinumas nagrinėjamas gana abstrakčiai. Nors susitarimo konkurenciją skatinančio ir ribojančio poveikio palyginimas atliekamas pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį, tik tie apribojimai, kurie yra būtini pagrindiniam sandoriui veikti visais atvejais [23], gali būti laikomi patenkančiais į pagalbinių apribojimų taikymo sritį [24].

48. Nagrinėjamu atveju akivaizdu, kad IKA, kaip antai *Booking.com*, teikiamos internetinės apgyvendinimo vietų rezervavimo paslaugos turėjo teigiamą poveikį konkurencijai, nes ši veikla didina viešbučių konkurenciją ir leidžia galutiniams vartotojams ieškoti konkuruojančių apgyvendinimo paslaugų pasiūlymų ir juos palyginti. Iš tiesų kyla klausimas, ar plačios ir (arba) siauros kainų pariteto sąlygos yra objektyviai būtinos ir proporcingos pagrindinei veiklai, nagrinėjamai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, vykdyti. Kaip teigia dauguma šios bylos šalių, plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos neatrodo būtinos. Atrodo, kad pagrindinė IKA veikla ir kainų pariteto sąlygų nustatymas nėra neatsiejamai susiję. Taip pat neatrodo, kad jos objektyviai būtinos IKA ekonominiam gyvybingumui užtikrinti. Iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos matyti, kad IKA toliau teikia savo paslaugas ir net klesti keliose valstybėse narėse po to, kai joms buvo uždrausta remtis kainų pariteto sąlygomis. Kaip nurodė kelios proceso Teisingumo Teisme šalys, siekiant teisėto tikslo užkirsti kelią piktnaudžiavimui, galima numatyti kitas alternatyvias ir mažiau ribojančias priemones, pavyzdžiui, imti iš viešbučių skelbimo mokestį. Taigi abejotina, ar plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos atitinka proporcingumo kriterijų, kurį turi atitikti pagalbiniai apribojimai.

[20] 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *MasterCard ir kt. / Komisija* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 89 punktas); 2018 m. sausio 23 d. Sprendimas *F. Hoffmann-La Roche ir kt.* (C-179/16, EU:C:2018:25, 69 punktas) ir 2023 m. spalio 26 d. Sprendimas *EDP – Energias de Portugal ir kt.* (C-331/21, EU:C:2023:812, 88 punktas).

[21] 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *MasterCard ir kt. / Komisija* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 91 punktas); 2018 m. sausio 23 d. Sprendimas *F. Hoffmann-La Roche ir kt.* (C-179/16, EU:C:2018:25, 71 punktas) ir 2023 m. spalio 26 d. Sprendimas *EDP – Energias de Portugal ir kt.* (C-331/21, EU:C:2023:812, 90 punktas).

[22] 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *MasterCard ir kt. / Komisija* (C-382/12 P, EU:C:2014:2201, 93 punktas).

[23] Taigi su konkurencine padėtimi atitinkamoje rinkoje susijusiais argumentais nereikia remtis atliekant apribojimo pagalbinio pobūdžio analizę, į juos veikiau reikia atsižvelgti taikant SESV 101 straipsnio 3 dalį.

[24] Šiuo klausimu žr. 2001 m. rugsėjo 18 d. Sprendimą *M6 ir kt. / Komisija* (T-112/99, EU:T:2001:215, 107 ir 109 punktai) ir 2012 m. gegužės 24 d. Sprendimą *MasterCard ir kt. / Komisija* (T-111/08, EU:T:2012:260, 89 punktas).

49. Nurodytos aplinkybės neturi įtakos tokių apribojimų konkurenciją skatinančio ir ribojančio poveikio palyginimui juos individualiai nagrinėjant pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį. Piktnaudžiavimo vengimas yra teisėtas tikslas, kuriuo galima pateisinti konkurencijos apribojimus, kai tenkinamos SESV 101 straipsnio 3 dalies taikymo sąlygos [25]. Darytina išvada, kad IKA gali pateikti tokius argumentus, kiek tai susiję su SESV 101 straipsnio 3 dalimi, o ne kai tikrinama, ar yra pagalbinių apribojimų [26].

50. Kadangi šis klausimas buvo apsvarstytas per posėdį, pridursiu, kad plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos nėra griežti apribojimai, kaip tai suprantama pagal senojo VSBIR 4 straipsnį. Senajame VSBIR nekalbama apie plačias arba siauras kainų pariteto sąlygas. Senojo VSBIR 4 straipsnio a punkte [27] nurodytas pagrindinis (griežtas) apribojimas susijęs su „perpardavimo kainų palaikymu“, t. y. susitarimais arba suderintais veiksmais, kuriais tiesiogiai arba netiesiogiai siekiama nustatyti fiksuotą arba minimalią perpardavimo kainą. Perpardavimo kainos palaikymo sąvoka reiškia pirkėjo galimybės nustatyti savo perpardavimo kainą apribojimą [28]. Plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos veikia šiek tiek kitaip. Pirma, IKA teikia tarpininkavimo paslaugas viešbučiams. Jos neteikia apgyvendinimo paslaugų, kurias viešbučiai perparduoda galutiniams vartotojams. Perpardavimo kainų palaikymo sąvokos nelengva pritaikyti tai sutartinei schemai. Antra, net jei reikėtų taikyti analogiją tarp perpardavimo kainos palaikymo ir IKA fiksuotos arba minimalios pardavimo kainos nustatymo jos tarpininkaujamiems sandoriams [29], plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos neužkerta kelio viešbučiams sumažinti sandorių, vykdomų per tą IKA, pardavimo kainos [30].

51. Teiginį, kad kainų pariteto sąlygos nėra pagrindiniai (griežti) apribojimai, kaip tai suprantama pagal senąjį VSBIR, patvirtina du papildomi argumentai, išplaukiantys iš naujojo VSBIR ir naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių [31]. Pirma, naujojo VSBIR 5 straipsnio 1 dalies d punkte aiškiai nustatyta, kad plačios kainų pariteto sąlygos yra „neleistini apribojimai“ [32], o ne griežti apribojimai, kaip tai suprantama pagal naujojo VSBIR 4 straipsnį [33]. Atrodo, kad tai reiškia, jog pagal naująjį VSBIR siauroms kainų pariteto sąlygoms taikoma išimtis, nes jos mažiau riboja konkurenciją [34]. Antra, naujosios Vertikaliųjų apribojimų gairės aiškiai patvirtina, kad siauroms kainų pariteto sąlygoms gali būti taikoma naujajame VSBIR numatyta išimtis [35].

[25] Šiuo klausimu žr. generalinio advokato J. Mazák išvadą byloje *Pierre Fabre Dermo-Cosmétique* (C-439/09, EU:C:2011:113, 39 ir 40 punktai) ir generalinio advokato N. Wahl išvadą byloje *CB / Komisija* (C-67/13 P, EU:C:2014:1958, 123 punktas).

[26] Naujųjų Komisijos vertikaliųjų apribojimų gairių (OL C 248, 2022, p. 1; toliau – naujosios Vertikaliųjų apribojimų gairės) 372–375 punktuose nurodyta, kaip vertinti paritetinius įsipareigojimus dėl kainų pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį, siekiant spręsti piktnaudžiavimo problemą.

[27] Naujojo VSBIR 4 straipsnio a punktas suformuluotas taip pat.

[28] Žr. senųjų Komisijos vertikaliųjų apribojimų gairių (OL C 130, 2010, p. 1) 48 punktą ir naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 185 punktą. Perpardavimo kainos palaikymo pavyzdys yra atvejis, kai tiekėjas nustato kainą, už kurią platintojas turi perparduoti savo tiekiamus produktus.

[29] Šiuo klausimu žr. naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 punkto c papunktį ir 194 punktą.

[30] Siaura kainų pariteto sąlyga neužkerta kelio viešbučiui X sumažinti kambario Y kainos per *Booking.com*. Pagal ją tiesiog reikalaujama, kad jeigu viešbutis X sumažintų kambario Y kainą savo tiesioginio pardavimo kanale (pavyzdžiui, savo interneto svetainėje), jis taip pat sumažintų to kambario kainą *Booking.com*. Plati kainų pariteto sąlyga taip pat netrukdo viešbučiui X sumažinti kambario Y kainos *Booking.com*. Ji reiškia, kad jeigu viešbutis X sumažina kambario Y kainą kitos IKA platformoje, jis turi sumažinti to kambario kainą ir *Booking.com*.

[31] Siekiant išvengti abejonių pažymėtina, kad senojo VSBIR 4 straipsnio a punkte pateikta sąvokos „pagrindinis apribojimas“ apibrėžtis yra tapati naujojo VSBIR 4 straipsnio a punkte pateiktai sąvokos „griežtas apribojimas“ apibrėžčiai.

[32] Naujojo VSBIR 5 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad ta bendroji išimtis netaikoma jokiam tiesioginiam ar netiesioginiam įpareigojimui, dėl kurio internetinių tarpininkavimo paslaugų pirkėjas negali siūlyti, parduoti arba perparduoti prekių arba paslaugų galutiniams vartotojams palankesnėmis sąlygomis naudodamasis konkuruojančiomis internetinėmis tarpininkavimo paslaugomis.

[33] Naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 punkto d papunktis ir 253 punktas aiškiai patvirtina šį teiginį.

[34] Šiuo klausimu žr. naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 360 ir 374 punktus.

[35] Žr. Vertikaliųjų apribojimų gairių 254 punkto a papunktį ir 359 punktą.

52. Kadangi senajame VSBIR nėra į naujojo VSBIR 5 straipsnio 1 dalies d punktą panašių nuostatų, o kainų pariteto sąlygos nėra griežti apribojimai, atrodo, kad niekas iš esmės netrukdo taikyti senojo VSBIR tiek plačioms, tiek siauroms kainų pariteto sąlygoms, jeigu tenkinamos kitos tame reglamente nustatytos sąlygos.

53. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į pirmąjį klausimą atsakyti taip, kad plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos, kurias IKA siekia nustatyti viešbučiams įgyvendindama savo veiklą, nėra pagalbiniai apribojimai, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, išskyrus atvejus, kai jos yra būtinos ir proporcingos IKA ekonominiam gyvybingumui užtikrinti, o tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nedarydamas poveikio savo analizei pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį.

2. Antrasis klausimas

– Šalių pastabos

54. Komisija pažymi, kad pagal sprendimą dėl *Booking.com*, kuris įsiteisėjo, atitinkama produkto rinka – tai internetinių tarpininkavimo paslaugų, kurias platformos teikia viešbučiams, rinka. Viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai ir metapaieškos sistemos nepriskiriami prie tos atitinkamos produkto rinkos. Komisija, palaikoma Vokietijos vyriausybės, tvirtina, kad nėra duomenų apie tai, kad tose išvadose padaryta akivaizdi vertinimo klaida [36]. Taigi šis sprendimas turi būti laikomas bent jau *prima facie* įrodymu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui apibrėžiant atitinkamą rinką.

55. Komisija pažymi, kad senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta rinkos dalies riba siejama su atitinkama rinka, kurioje tiekėjas parduoda sutartyje nurodytas prekes ar paslaugas. Komisija ir Vokietijos vyriausybė pagal analogiją remiasi naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 punktu.

56. Atrodo, kad priešieškinį pareiškę viešbučiai abejoja *Booking.com* ir viešbučių santykių vertikalumu, remdamiesi *Booking.com* argumentu, kad viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai konkuruoja su jos platforma. Remiantis šiuo argumentu, senasis VSBIR nebūtų taikomas. Bet kuriuo atveju priešieškinį pareiškę viešbučiai, palaikomi Graikijos, Ispanijos ir Austrijos vyriausybių, tvirtina, kad metapaieškos sistemos nėra atitinkamos produkto rinkos dalis, nes naudotojai negali per jas atlikti rezervacijos. Viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai nėra atitinkamos produkto rinkos dalis, nes juose nėra galimybės naudotis paieškos ir palyginimo funkcijomis.

57. *Booking.com* teigia, kad atitinkamoje produkto rinkoje turi būti konkurencinis spaudimas, kurį tiesiogiai ir netiesiogiai sukuria neinternetiniai ir internetiniai pardavimo kanalai, įskaitant viešbučių interneto svetaines. Tai, kad klientai naudoja daug kanalų, nes rezervuoja apgyvendinimo viešbučiuose paslaugas per neinternetinius ir internetinius pardavimo kanalus, įskaitant IKA, metapaieškos kanalus ir viešbučių tiesioginio pardavimo kanalus, patvirtina šį teiginį. Nepaisant pardavimo kanalo, galutiniams vartotojams teikiama ta pati paslauga, t. y. viešbučio kambarys. Jeigu nebūtų rizikos, kad klientai rezervuos viešbučių kambarius per kitus pardavimo kanalus, kainų pariteto sąlygos komerciniu požiūriu nebūtų būtinos.

[36] Komisija taip pat pažymi, kad Prancūzijos, Italijos ir Švedijos konkurencijos institucijos panašiai apibrėžė atitinkamą produkto rinką.

– *Analizė*

58. Antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, kaip, taikant senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalį, turi būti apibrėžta atitinkama produkto rinka, kiek tai susiję su IKA, kuri tarpininkauja tarp viešbučių ir galutinių vartotojų, veikla.

59. Pirmiausia pažymėtina, kad priešieškinį pareiškusių viešbučių argumentas, jog viešbučių ir *Booking.com* santykiai nėra vertikalūs ir kad senasis VSBIR netaikomas tokio pobūdžio situacijai, atrodo, grindžiamas klaidingu supratimu.

60. Senojo VSBIR 1 straipsnio 1 dalies a punkte sąvoka „vertikalusis susitarimas“ apibrėžta kaip dviejų arba daugiau įmonių, kurių kiekviena, susitarimo arba suderintų veiksmų atžvilgiu, veikia skirtingu gamybos arba platinimo grandinės lygmeniu, susitarimas arba suderinti veiksmai, susiję su sąlygomis, kuriomis šalys gali pirkti, parduoti arba perparduoti tam tikras prekes arba paslaugas [37]. Įmonė, kaip antai *Booking.com*, kuri teikia tarpininkavimo paslaugas viešbučiams, kad pasiektų galutinius vartotojus, ieškančius apgyvendinimo viešbučiuose paslaugų, akivaizdžiai patenka į šią apibrėžtį, nes pagal tą susitarimą *Booking.com* ir viešbučiai veikia skirtingais gamybos ir platinimo grandinių lygmenimis.

61. Kitas teisinis klausimas – ar senasis VSBIR taikytinas, nes *Booking.com* platforma konkuruoja su viešbučių tiesioginio pardavimo kanalais. Pagal senojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalį jo 2 straipsnio 1 dalyje numatyta išimtis netaikoma konkuruojančių įmonių vertikaliesiems susitarimams. Numatyta tos nuostatos išimtis: bendroji išimtis taikoma, jeigu konkuruojančios įmonės sudaro neabipusį vertikalųjį susitarimą ir tiekėjas teikia paslaugas keliais prekybos lygmenimis, o pirkėjas tiekia savo prekes arba teikia paslaugas mažmeniniu lygmeniu ir nėra to prekybos lygmens konkuruojanti įmonė, kur jis perka sutartyje nurodytas paslaugas [38]. Ta išimtis taikoma „dvejopo platinimo“ atvejams, t. y. situacijoms, kai tiekėjas parduoda paslaugas ne tik per nepriklausomus platintojus, bet ir tiesiogiai galutiniams vartotojams, taip konkuruodamas su savo nepriklausomais platintojais [39]. Vadinasi, net darant prielaidą, kad *Booking.com* platformą ir viešbučių tiesioginio pardavimo kanalus reikėtų laikyti faktiniais ar potencialiais konkurentais toje pačioje atitinkamoje produkto rinkoje [40], situacija, kai viešbučiai parduoda savo kambarius ir per IKA, ir per savo interneto svetaines, patenka į senojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalies taikymo sritį. Taigi, priešingai, nei teigia priešieškinį pareiškę viešbučiai, taikomas senasis VSBIR.

62. Ši išvada tampa dar aiškesnė, kai ji nagrinėjama atsižvelgiant į naująjį VSBIR ir į naująsias Vertikaliųjų apribojimų gaires. Naujojo VSBIR 1 straipsnio e punkto ii papunktyje sąvoka „internetinės tarpininkavimo paslaugos“ apibrėžta kaip informacinės visuomenės paslaugos, kurios leidžia įmonėms siūlyti prekes arba paslaugas galutiniams vartotojams, siekiant sudaryti sąlygas inicijuoti tų įmonių ir galutinių vartotojų tiesioginius tarpusavio sandorius. Naujojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalies b punktas, reglamentuojantis dvejopą platinimą, suformuluotas taip pat kaip senojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalies b punktas. Vis dėlto naujajame VSBIR yra nauja 2 straipsnio 6 dalis, kurioje įtvirtinta, kad naujojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalyje nustatytos išimtys

[37] Naujojo VSBIR 1 straipsnio 1 dalies a punktas suformuluotas taip pat.

[38] Senojo VSBIR 2 straipsnio 4 dalies b punktas.

[39] Šiuo klausimu žr. senųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 28 punktą.

[40] Tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į šios išvados 64–74 punktuose išdėstytus argumentus.

netaikomos vertikaliesiems susitarimams, susijusiems su internetinių tarpininkavimo paslaugų teikimu, kai tų paslaugų teikėjas yra konkuruojanti įmonė atitinkamoje tų prekių ar paslaugų, dėl kurių tarpininkaujama, rinkoje [41].

63. Naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 104–106 punktuose aiškiai nurodyta, kad naujojo VSBIR 2 straipsnio 6 dalies tikslas – susiaurinti apsaugos taisyklių taikymo sritį, kiek tai susiję su mišrią funkciją atliekančiomis platformomis [42]. Taip gali atsitikti, kai maisto produktų pardavėjai siūlo savo produktus elektroninėje prekyvietėje, o elektroninės prekyvietės valdytojas kartu siūlo savo produktus, konkuruodamas su tais pardavėjais. Ši išimtis grindžiama tuo, kad, esant tokioms aplinkybėms, internetinių tarpininkavimo paslaugų teikėjai gali būti suinteresuoti teikti pirmenybę savo produktų pardavimui ir turėti galimybę daryti įtaką konkurencijos rezultatams. Vadinasi, naujajame VSBIR ir toliau numatyta išimtis internetinių tarpininkavimo paslaugų teikėjams, kurie neatlieka mišrios funkcijos, pavyzdžiui, IKA, kuri per savo platformą nesiūlo savo viešbučių kambarių.

64. Dėl antrojo klausimo pažymiu, kad rinkos apibrėžimas yra priemonė, leidžianti nustatyti ir apibrėžti įmonių konkurencijos ribas. Jo pagrindinis tikslas – sistemingai nustatyti veiksmingą ir tiesioginį konkurencinį spaudimą, su kuriuo susiduria įmonės, parduodamos tam tikrus produktus [43].

65. Pagal jurisprudenciją atitinkama produkto rinka apima visas tas prekes ir (arba) paslaugas, kurios vartotojo požiūriu yra sukeičiamos arba pakeičiamos tarpusavyje, atsižvelgiant į jų savybes, kainas ir paskirtį. Atitinkamos rinkos sąvoka reiškia, kad gali egzistuoti veiksminga konkurencija tarp ją sudarančių prekių ir paslaugų. Tam būtinas visų tos pačios rinkos prekių ar paslaugų pakankamas tarpusavio pakeičiamumas tam pačiam naudojimui. Pakeičiamumas arba sukeičiamumas vertinamas atsižvelgiant ne tik į objektyvius atitinkamų prekių ar paslaugų požymius. Taip pat reikia atsižvelgti į konkurencijos sąlygas ir paklausos bei pasiūlos rinkoje struktūrą [44]. Prekių tarpusavio pakeičiamumas ir sukeičiamumas yra dinamiški, o atitinkamos rinkos apibrėžimas laikui bėgant gali keistis [45].

66. Dvišalės rinkos yra tos, kuriose ekonominės veiklos vykdytojas, dažnai interneto platforma, jungia dvi skirtingas naudotojų grupes. Tokiais atvejais vienos naudotojų grupės paklausa veikia kitos grupės paklausą, sukeldama netiesioginį tinklo efektą [46]. Kaip tokių dvišalių rinkų pavyzdžius galima nurodyti elektroninę prekyvietę, kurios platformoje suvedami produktų pardavėjai ir pirkėjai, ir profesinį socialinį tinklą, jungiantį galutinius naudotojus ir potencialius darbdavius [47].

67. Pagal naująjį Pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo, jei yra daugialypių platformų, gali būti tikslinga apibrėžti platformos siūlomus produktus kaip vieną atitinkamą produkto rinką taip, kad ji apimtų visas naudotojų grupes. Gali būti tikslinga apibrėžti kiekvienoje platformos pusėje

41 Išimties išimtis reiškia, kad tais atvejais naujasis VSBIR netaikomas.

42 Šiuo klausimu žr. Komisijos aiškinamąjį raštą dėl naujojo VSBIR ir Vertikaliųjų apribojimų gairių, paskelbtą jos interneto svetainėje: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2022-05/explanatory_note_VBER_and_Guidelines_2022.pdf. Taip pat žr. naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 punkto e papunktį.

43 Žr. naujojo Pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 6 punktą.

44 2018 m. sausio 23 d. Sprendimas *F. Hoffmann-La Roche ir kt.* (C-179/16, EU:C:2018:25, 50 ir 51 punktai) ir 2020 m. sausio 30 d. Sprendimas *Generics (UK) ir kt.* (C-307/18, EU:C:2020:52, 129 punktas).

45 Šiuo klausimu žr. 2020 m. sausio 30 d. Sprendimą *Generics (UK) ir kt.* (C-307/18, EU:C:2020:52, 130 punktas).

46 Šiuo klausimu žr. naujojo Pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 94 punktą.

47 Netiesioginio tinklo efekto reiškinys atsiranda dėl to, kad kuo daugiau pardavėjų siūlo savo produktus elektroninėje prekyvietėje, tuo daugiau pirkėjų domisi ta elektronine prekyviete, ir atvirkščiai.

siūlomus produktus kaip atskiras, bet tarpusavyje susijusias atitinkamas produktų rinkas [48]. Šiam apibrėžimui daro poveikį įvairūs veiksniai, įskaitant tai, ar kalbama apie sandorių, ar apie kitokią platformą [49].

68. Kaip teisingai teigia Komisija ir Vokietijos vyriausybė, esant šioms aplinkybėms, sprendimas dėl *Booking.com* ir vėlesni Vokietijos teismų sprendimai yra bent jau *prima facie* įrodymai, kuriais remdamasis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas gali apibrėžti atitinkamą rinką pagal Direktyvos 2014/104 9 straipsnio 2 dalį, remdamasis šios išvados 29 punkte išdėstytais argumentais. Vis dėlto nacionaliniai teismai nėra saistomi kitoje valstybėje narėje priimtų sprendimų, ypač jeigu paaiškėja, kad juose padaryta teisės klaida arba akivaizdi vertinimo klaida, o tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

69. Neginčijama, kad nagrinėjamu atveju *Booking.com* veikia dvišalėje rinkoje kaip internetinių tarpininkavimo paslaugų, skirtų tiek viešbučiams, tiek galutiniams vartotojams, teikėja [50]. Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar tikslinga apibrėžti vieną atitinkamą produkto rinką, apimančią naudotojus abiejose platformos pusėse, ar dvi atskiras atitinkamas produkto rinkas – po vieną kiekvienoje platformos pusėje, naujosiose Vertikaliųjų apribojimų gairėse nurodyta, kad, taikant naujojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas rinkos dalies ribas [51], internetinių tarpininkavimo paslaugų teikėjas, kaip antai *Booking.com*, priskiriamas prie šių paslaugų teikėjų, o įmonė, siūlanti arba parduodanti prekes ar paslaugas per internetinių tarpininkavimo paslaugų teikėją, pavyzdžiui, viešbutis, priskiriama prie internetinių tarpininkavimo paslaugų pirkėjų [52]. Taigi internetines tarpininkavimo paslaugas teikiančios įmonės rinkos dalis apskaičiuojama atsižvelgiant į atitinkamą tų paslaugų teikimo įmonėms, priskiriamoms prie pirkėjų, rinką [53]. Be to, naujosiose Vertikaliųjų apribojimų gairėse nurodyta, kad atitinkamos produkto rinkos aprėptis priklauso nuo internetinių ir neinternetinių tarpininkavimo paslaugų, tarpininkavimo paslaugų, naudojamų skirtingų kategorijų prekėms ar paslaugoms, ir tarpininkavimo paslaugų bei tiesioginio pardavimo kanalų pakeičiamumo laipsnio [54].

70. Norint šiai bylai taikyti senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalį, reikia apskaičiuoti *Booking.com*, kaip internetinių tarpininkavimo paslaugų viešbučiams teikėjos, rinkos dalį. Šiomis aplinkybėmis gali būti tikslinga išsiaiškinti, ar kitų rūšių tarpininkavimo paslaugos ir kiti pardavimo kanalai gali pakeisti tarpininkavimo paslaugas, kiek tai susiję su viešbučiais (formuojančiais tokių tarpininkavimo paslaugų paklausą) ir galutiniais vartotojais (esančiais kitoje šios dvišalės

48 Žr. naujojo Pranešimo dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo 95 punktą.

49 Ten pat. Pažymiu, kad naujajame Pranešime dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo nepatvirtinta kai kurių mokslininkų propaguojama teorija, pagal kurią iš esmės bendrą atitinkamą rinką, apimančią visas naudotojų grupes, reikia apibrėžti sandorių platformų (pvz., elektroninės prekyvietės) atveju, o atskiros atitinkamos rinkos turi būti apibrėžtos kiekvienoje platformos pusėje ne sandorių platformų (pvz., socialinio tinklo) atveju. Pagal naująjį Pranešimą dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo tai yra tik vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti. Atrodo, kad tokį požiūrį lemia siekis rasti sutarimą akademinėje literatūroje ir konkurencijos institucijų praktikoje. Šiuo klausimu žr. Komisijos tarnybų darbinį dokumentą, p. 54. Daugiau informacijos apie šią teoriją pateikta Filistrucchi, L., Geradin, D., van Damme, E., Affeld, P., „Market Definition in Two-sided Markets: Theory and Practice“, *Journal of Competition Law & Economics*, 2014, Vol. 10(2), p. 293–339.

50 Galutinių vartotojų požiūriu tos tarpininkavimo paslaugos apima galimybę ieškoti viešbučių pasiūlymų, juos palyginti ir galiausiai atlikti rezervaciją.

51 Naujojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalis suformuluota taip pat kaip senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalis.

52 Naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 straipsnis.

53 Naujųjų Vertikaliųjų apribojimų gairių 67 straipsnio b punktas.

54 Ten pat.

platformos pusėje)[55]. Taigi gali būti tikslinga atsižvelgti į ne internetu teikiamų kelionių agentūrų paslaugų, viešbučių tiesioginio pardavimo kanalų ir net kitų internetinių paslaugų, pavyzdžiui, tų, kurios teikiamos per metapaieškos sistemas, pakeičiamumą. Šiuo klausimu pažymėtina, kad visos prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamos bylos šalys, išskyrus *Booking.com*, mano, kad internetinės tarpininkavimo paslaugos ir minėti pardavimo kanalai nėra tarpusavyje pakeičiami iš esmės dėl to, kad nesuteikia galimybės naudotis tomis pačiomis paieškos ir palyginimo funkcijomis ir kartu atlikti rezervaciją[56].

71. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi apibrėžti atitinkamą produkto rinką, atsižvelgdamas į pirma išdėstytus argumentus, sprendimą dėl *Booking.com* ir paskesnius Vokietijos teismų sprendimus kaip *prima facie* įrodymus, taip pat į visus kitus svarbius įrodymus. Norėčiau pridurti, kad, kaip *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nusprendė dėl sprendimo dėl *Booking.com*, nagrinėjant tą bylą *Booking.com* neprieštaravo atitinkamos rinkos apibrėžimui.

72. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat gali remtis kitų konkurencijos institucijų sprendimais, pavyzdžiui, per posėdį aptartu 2023 m. rugsėjo 25 d. Komisijos sprendimu C(2023) 6376 *final*, kuriuo koncentracija pripažinta nesuderinama su vidaus rinka ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo veikimu (byla M.10615 – *Booking Holdings / eTraveli Group*). Nors *Booking.com* Bendrajame Teisme pareiškė ieškinį dėl to sprendimo panaikinimo[57], atsakydami į Teisingumo Teismo klausimus, jos atstovai nurodė, kad, nepaisant tam tikrų išlygų, ji konkrečiai neginčijo tame sprendime pateikto rinkos apibrėžimo.

73. Galiausiai, kaip teisingai teigia Komisija, nėra prieštaravimo tarp argumento, kad viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai sudaro atskirą produkto rinką, ir teiginio, kad siauros kainų pariteto sąlygos riboja konkurenciją tarp IKA, kaip antai *Booking.com*, ir viešbučių tiesioginio pardavimo kanalų. Nors apibrėžiant atitinkamą produkto rinką siekiama nustatyti labiausiai tiesioginį atitinkamų įmonių patiriamą konkurencinį spaudimą, vertinant konkurenciją taip pat galima atsižvelgti į tam tikras ne tokio tiesioginio konkurencinio spaudimo formas, kaip antai konkurencinį spaudimą už rinkos ribų.

74. Taigi siūlau Teisingumo Teismui į antrąjį klausimą atsakyti taip, kad, taikant senojo VSBIR 3 straipsnio 1 dalį, reikia apibrėžti atitinkamą produkto rinką, kiek tai susiję su IKA, kuri tarpininkauja tarp viešbučių ir galutinių vartotojų, veikla, įvertinant, ar kiti pardavimo kanalai yra pakeičiami viešbučių ir galutinių vartotojų požiūriu, kad būtų galima apskaičiuoti IKA, kaip internetinių tarpininkavimo paslaugų viešbučiams teikėjos, rinkos dalį.

[55] Kaip jau nurodyta, net kai kiekvienoje rinkos pusėje yra apibrėžtos atskiros atitinkamos produktų rinkos, vis dėlto abi pusės yra tarpusavyje susijusios ir apibrėžiant atitinkamą rinką reikia atsižvelgti į kiekvienos iš jų savybes. Žr. Filistrucchi, L., Geradin, D., van Damme, E., Affeld, P., „Market Definition in Two-sided Markets: Theory and Practice“, *Journal of Competition Law & Economics*, 2014, Vol. 10(2), p. 293–339.

[56] Atrodo akivaizdu, kad neinternetinėms kelionių agentūrų paslaugoms, kurias teikia fiziniai ekonominės veiklos vykdytojai, būdingos visiškai kitokios savybės ir funkcijos. Savo ruožtu viešbučių tiesioginio pardavimo kanalai nesuteikia klientams galimybės ieškoti ir palyginti įvairių tiekėjų pasiūlymų. Atrodo, kad metapaieškos sistemoms taip pat būdingos kitokios savybės ir funkcijos, nes jos suranda IKA ir viešbučių paslaugų teikėjų pasiūlymus, o kai klientas spusteli rezultatus, jis nukreipiamas į atitinkamos IKA arba viešbučio interneto svetainę rezervacijai atlikti.

[57] Dar nagrinėjama byla *Booking Holdings / Komisija* (T-1139/23).

IV. Išvada

75. Siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Rechtbank Amsterdam* (Amsterdamo apylinkės teismas, Nyderlandai) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad

   plačios ir siauros kainų pariteto sąlygos, kurias internetinė kelionių agentūra (toliau – IKA) siekia nustatyti viešbučiams įgyvendindama savo veiklą, nėra pagalbiniai apribojimai, išskyrus atvejus, kai jos yra būtinos ir proporcingos IKA ekonominiam gyvybingumui užtikrinti, o tai turi įvertinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nedarydamas poveikio savo analizei pagal SESV 101 straipsnio 3 dalį.

2. 2010 m. balandžio 20 d. Reglamento (ES) Nr. 330/2010 dėl Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio 3 dalies taikymo vertikaliųjų susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims 3 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad

   būtina apibrėžti atitinkamą produkto rinką, kiek tai susiję su IKA, kuri tarpininkauja tarp viešbučių ir galutinių vartotojų, veikla, įvertinant, ar kiti pardavimo kanalai yra pakeičiami viešbučių ir galutinių vartotojų požiūriu, kad būtų galima apskaičiuoti IKA, kaip internetinių tarpininkavimo paslaugų viešbučiams teikėjos, rinkos dalį.